

Ilmastokriisin haltuunottoa

SATU TASKINEN

Sanotaan heti alkuun suoraan: Marjo Heiskasen *Yhteen hiileen* kannattaa lisätä omaan käsikirjastoon. Onnistuneen perusteoksen aihe on yksi tärkeimmistä ja ajankohtaisimmista.

Sen lisäksi, että ilmastonmuutosta on hyvä ja järkevää ymmärtää tapahtumisen tasolla luonnontieteellisenä asiana, ilmiöstä kumpuaa monenlaisia haastavia ja usein ahdistavia tunteita, jotka mutkistavat mielekkäiden suhtautumistapojen löytymistä niin yksilötasolla kuin myös yhteiskunnissa. Tunteita ei kannata ohittaa, jos kaikki keinot ilmastoa ja ekosysteemiä tasapainottavissa tavoitteissa halutaan saada käyttöön.

Niinpä yhtä tärkeää kuin jäsennelty asiasisältö on, että Heiskanen tavoittaa teoksessaan yhteisvastuullisen ja psykologisesti viisaan näkökulman, sillä sellaista tarvitaan asian käsittelyyn rakentavasti.

Erityisen ilahduttava idea Heiskaselta on ollut liittää jokaiseen lukuun lyhyitä ja ytimekkäitä haastatteluja suomalaisilta asiantuntijoilta. Heistä kaikilla on kiinnostavaa sanottavaa omasta tutkimusalastaan käsin. Asiantuntijoita on yhteensä yksitoista. Se, että nykytutkimuksen saavutukset ja tavoitteet tehdään näkyviksi antaa konkreettista tietoa mitä vaikeassa tilanteessa voidaan tehdä ja mitä jolla ollaan tekemässä. Sellainen luo toivoa ja innostaa.

Merkille pantavaa on, että politiikan alue sitä vastoin rajoittuu teoksessa aika lailla käsitteen nimeämiseen ja selittämiseen ja ot-

teisiin puolueiden ympäristöohjelmista.

Kuten asiantuntijoista ympäristöteologian dosentti Panu Pihkala kuitenkin toteaa: ”Ahdistus sinänsä ei ole hyvä tai paha. Se voi olla joko eteenpäin ohjaavaa tai lamauttavaa. Kaikki riippuu ahdistusreaktion ilmenemismuodosta ja siitä, mitä sen suhteen tehdään.”

Teos kokonaisuudessaan on kirjoitettu ajatellen ensisijaisesti yhteiskunnan nuorta sukupolvea.

Karulla ja kohtuuttomalla tavalla nuoret ja lapset ovat se väestönosa, joiden kannettaviksi ja ratkaistaviksi ilmastonmuutoksen seuraukset sitä enemmän jäävät, mitä vähemmän päättävissä asemassa olevat aikuiset juuri nyt suostuvat ottamaan heille kuuluvaa vastuuta.

Teoksen lukijakunnan on tarkoitus silti ulottua vähintäänkin yhtä lailla aikuisiin; taustalla suorasti tai epäsuorasti kuuluu selvästi Greta Thunbergin vaikutus.

Siinä mielessä *Yhteen hiileen* on yhden aikuisen vastaus niiden nuorten vaatimuksiin, jotka ovat syystä avanneet suunsa. Teoksellaan Heiskanen kannustaa Gretaa ja Gretan joukkoja toimeen ja arvostaa nuorten ja lasten panosta. Teos puhuttelee aikuisia päättäjinä ja on kutsu yhdistyä niihin, jotka haluavat muutosta ja osallistua siihen aktiivisesti. On ilmastoteko tällä tavoin kerätä tietoa ja ajatella jakaa se.

Rakenteeltaan teos jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäinen

Marjo Heiskanen
Yhteen hiileen
Mistä ilmastonmuutoksessa on kysymys ja mitä me voimme sille tehdä?
Kuvitus: Jussi Kaakinen
Tammi, 2020

puolisko keskittyy kuvaamaan, mistä ilmastonmuutoksessa on kyse.

Tärkein kiteytys on, että monimutkaisen, pelottavan ja uhkaavan ilmiön lähtökohta asiatalalla on yksinkertainen. Me emme elä kauheassa hallitsemattomassa painajaisessa, jossa ei ole mitään logiikkaa ja jonka kulkuun siksi ei voida vaikuttaa.

Ekosysteemissä alkuaineet kiertävät luonnollisesti, ja jos kierto on kohdistuu lyhyessä ajassa paljon muutosvaikutusta, seuraukset ulottuvat radikaalisti ja epätasapainottavasti koko ekosysteemiin. Ilmastonmuutoksessa kyse on hiilestä ja siitä, millaisia hiilen reaktiot ja vaikutukset ekosysteemin eri paikoissa muiden alkuaineiden kanssa ovat.

Teos alkaa läheltä. Siitä mitä voimme nähdä ikkunasta ja kokea iholla: säästä. Sen jälkeen se etenee nopeasti ilmaan ja ilmastoon ja ekosysteemin muihin osiin. Piirretty selkeä kuva, miten maapallolla ”kaikki liittyy kaikkien”.

Faktat ja hakusanat selitetään yleistajuisesti.

Läpi teoksen tekstin rinnalla kulkee Jussi Kaakisen havainnollistava kuvitus.

Teoksen toinen puolisko keskittyy mahdollisuuksiin hillitä ilmastonmuutoksen elämää uhkaavaa kehitystä. Se listaa ja perustelee toimia, jotka jokaisen toisista riippumatta on mahdollista toteuttaa. Niihin kuuluu monta tuttua asiaa joihin jo nyt tartutaankin, energiansäästöä lähiruuan suosimiseen.

Faktaosuutta lukiessani huomasin pian koukuttuvani tiedosta.

Toisen puoliskon kohdilla aloin ajatella ilmastonmuutoksen epätasapainoa luonnon sairastumisena ja että samoin kuin lääketieteessä, hoitokeinoja tälläkin alueella voi löytää vain ymmärtämällä organismeja, niihin vaikuttavia tekijöitä ja lääkkeitä.

Viitataan tällä yhtä paljon ihmiseen itseensä kuin ekosysteemin (muihin) osiin, jotka joutuvat elämää uhkaavien toimien kohteeksi.

Loppupuolen luku ”Mikä meitä hidastaa?” käsittelee ilmastonmuutosilmion ehkä kaikkein vaikeinta ja eniten ahdistusta aiheuttavaa kysymystä: miksi ihmiset eivät ryhdy toimeen nopeammin, vaikka tunnistaisivat tarpeen ja osaisivat? Miksi asioista puhutaan ja riidellään pitkän aikaa ennen kuin ollaan valmiita tekemään? Mitä ihmisessä on meneillään?

Maltillisella tyyllillä Heiskanen antaa vastaukseksi asioiden monimutkaisuuden ja toisiinsa linkittymisen.

Hän havainnollistaa maapalolla eri tilanteissa ja paikoissa elävien ihmisten arkitodellisuuden ja näkökulmien eroja teoksen lopussa pienillä tarinoilla. Australiassa joku saattaa iloita tulvasta, jonka myötä koituu maakauppoja ja vaurastumista, kun samaan aikaan toinen Grönlannissa suree, ettei valjak-

kokoiria enää tarvita, sillä jäätä ja lunta on yhä vähemmän.

Vaikka teoksesta käy ilmi, että myös tutkimus on nyt ja aina kovasti kesken eikä monista monimutkaisista asioista vielä tiedetä riittävästi, vahvistuu entisestään vaikutelma, ettei ilmastokriisin hoidon hitaudessa ole kyse tiedon tai resurssien puutteesta.

Vähintään yhtä merkitykselliset kysymykset, teemat ja ratkaisut ovat muualla, psykologian ja tunteiden alueella.

Mainittakoon tässä yhteydessä filosofi Sara Heinämaan tuore puheenvuoro ”Päätöksenteossa ei saa unohtaa tunteita” (Helsingin Sanomat 17.10.2020), joka avaa ajattelua tästä näkökulmasta.

Se, kuinka Heiskasen teos kannustaa nuoria toimiin ja tekemään vaatimuksia päättäjille ja aikuisille, jäi mietittävään. Tässä nimittäin usein on juuri se hauras kohta, kun aikuisista riippuvaisten lasten ja nuorten suuri toivo voi kääntyä karvaaksi pettymykseksi. Vaikka lupaus, että ”useimmat vanhemmat ja opettajat nimittäin kuuntelevat, jos heidät haastaa” olisikin totta, miten pitkälle sillä päästään?

Heiskasen tietokirjassa näkyy, että hän on kaunokirjailija. Kaunokirjailija on kertojana ja kirjoittajana ovela. *Yhteen hiileen*-teoksen teksti menee vakuuttamisessa monessa suhteessa niin pitkälle kuin pystyy, mutta asenteeltaan se loppujen lopuksi pyrkii suorien vastausten sijaan esittämään hedelmällisiä kysymyksiä ja rajauksia ja niin ohjaamaan lukijan ajatuksia tiettyihin suuntiin. Lukija pannaan töihin.

Vähän samaan tapaan kuin viisaat *Muumi*-kirjat, Heiskasen teos on kaksitasoinen. Nuoremmat lukijat voivat lukea siitä eri asioita kuin vanhemmat, mikä on hyvä asia.

Kun kirjoittajan puhe ja kieli suuntautuvat nuorille, aikuisessa tapahtuu efekti, että nuorten todellisuus ja asema tulevat entistä selkeämmäksi. Voi toivoa, että aikuinen lukija sen seurauksena kokee jonkinlaista herätystä ja että hän rivien väleitä kuulee haasteen pohtia, miten pitkälle hän itse pystyy käsittelemään omia uskomuksiaan ja halujaan.

Miten paljon luonteeltaan ikään kuin valmiit ja jo kaavoivahinsa kangistuneet päättäjäskupolven ihmiset kykenevät tekemään elämässään uudelleenjärjestelyä? Onko suurella työllä saavutettujen etujen ja mukavuusalueen rajojen siirtely mahdollista? Jo nyt, vaikka oma koti ei vielä olisi välittömässä vaarassa? Tai siitä huolimatta?

Heiskanen osuu haasteen ytimeen, kun hän kysyy, riittääkö muutosmotivaatioksi näkyvä tulevaisuudesta, jossa jotain ei tapahdu? Hän vetää psykologisen linkin koronakriisin ja ilmastokriisin hallintametodien välille.

”Samantyyppistä näissä kahdessa kamppailussa on (...) se, että molempien tarkoituksena on estää huonon kehityksen jatkuminen ja yltyminen. Suurin voitto ei ole se, että jotain erinomaisen hienoa tapahtuisi, vaan se, että jotain äärimmäisen huonoa jää tapahtumatta. Tällainen ’näkömätön’ voitto voi olla ihmismielelle haastava.”

Yhteen hiileen on tasapainoinen ja näkemyksellinen kokonaisuus. Se tukee nuoren ihmisen kehitystä uudella tiedolla ja palauttaa aikuisen monessa suhteessa maan pinnalle.

On erinomaisen hyvä saada lukea, että jo kymmenen prosenttia riittää määräksi kannattajia tai kiinnostuneita, jotta jokin ajattelu alkaa lyödä läpi.

Aikuiselle on vaikea tehtävä kasvattaa nuoresta yhteiskunnan jäsentä, joka omilla toimillaan oppii kantamaan vastuuta ja korjaamaan sellaisia virheitä, joita kasvattaja itse on tehnyt. Siinä pitää olla samaan aikaan kahdessa asemassa: toisaalta ikään kuin nöyränä tunnustajana ja toisaalta kuitenkin vajavaisuudessaan luotettavana auktorieettina ja opettajana.

Teoksellaan Heiskanen ottaa haasteen vastaan ja suoriutuu hyvin. Hän ei vaikene vastuunjaosta ja jättää nuorelle lukijalle tilaa ajatella ja valita itse. Hän nimeää ne realistiset hyvät ja toivoa luovat seikat, jotka kannattaa nähdä ja tehdä, jotta motivaatio jaksaa pysyäsi. Samaa aikaan hän sanoo ja perustelee sen, mikä sanottava on: "Ilmastomuutoksen hillitseminen

ei ole helppoa, mutta välttämätöntä se on."

Yhteen hiileen -kirja tavoittaa, minkä tällainen teos voi. Sen sivuilla raskaasta aiheesta tulee kevyttä omaksua. Niin, että sisältö kuitenkin säilyttää rehellisyytensä ja painavuutensa.

Loppuun on koottu hyödyllinen hakemisto ja linkkejä, joista halutessa löytää lisää tietoa.

Onnistunut kotouttaminen edellyttää yhteistyötä, tietoa ja pitkäjänteisyyttä

ANNA SEPPÄNEN

Maahanmuutto ja kotouttaminen ovat säilyttäneet ajan-kohtaisuutensa yhteiskunnallisen keskustelun teemoina Suomeen muuton kasvaessa enenevässä määrin 1900-luvun loppupuolelta alkaen. Suomi oli pitkään toisen maailmansodan jälkeisen maastamuuton maa, mutta trendin kääntynyt maahanmuuttovoittoiseksi tunnustettiin maahanmuuton jatkuminen ja yhteiskunnan muuttuminen tämän myötä – suomalainen kotouttamispolitiikka sai alkunsa. Keskustelua julkisen vallan kotouttamistoimenpiteistä sekä niiden onnistumisesta käydään jatkuvasti erilaisten maahanmuuttoon liittyvien ilmiöiden yhteydessä. Mutta mitä suomalaisesta kotouttamispolitiikasta lopulta tiedetään? Entä mitä näyttää kotouttamisen kentän kokonaiskuva koko moniulotteisessa laajuudessaan – mitä ovat kotoutuminen ja kotouttaminen, ja ketkä näihin prosesseihin osallistuvat?

Kirjassaan *Suomi omaksi kodiksi* Pasi Saukkonen määrittelee kotoutumisen tilaa Suomessa nykytutkimuksen ja tilastojen valossa, luo katsauksen suomalaisen kotouttamispoliittisen järjestelmän eri osa-alueisiin ja keskeisiin toimijoihin sekä käsittelee kotouttamisen kehittämistä ja tulevaisuutta.

Teoksen ensimmäinen osa "Kotoutuminen ja kotouttaminen" käsittelee kotouttamispolitiikan ja kotoutumisen nykytilaa ja historiaa. Keskeistä teemaan liittyvää käsitteistöä sekä käsitteiden alkuperiä avataan, ja samalla peräänkuulutaan käsitteiden harmonisempaa käyttöä julkisessa keskustelussa. Saukkosen mukaan kotoutumiseen liittyvä keskustelu kärsii käsitteiden epäsuhtaisesta käytöstä: maahanmuuttajilla tarkoitetaan eri asiayhteyksistä riippuen erilaisia väestöryhmiä, ja toisaalta kotoutumisella saatetaan viitata vain yksittäisiin kotoutumisen ilmiöihin.

Pasi Saukkonen
Suomi omaksi kodiksi
Kotouttamispolitiikka ja sen
kehittämismahdollisuudet
Gaudeamus 2020

Kirjan ensimmäisessä osassa luodaan myös katsaus kotoutumisen tutkimukseen sekä tutkimuksiin perustuvaan tietoon Suomeen muuttaneiden kotoutumisen tilanteesta Friedrich Heckmannin neliulotteiseen malliin (rakenteellinen – kulttuurinen – vuorovaikutuksellinen – identifioiva) nojautuen. Vertaillua tehdään suhteessa Suomessa syntyneisiin suomalaistaustaisiin. Suomeen muuttaneet ulkomaalaistaustaiset ja Suomessa syntyneet suomalaistaustaiset ovat väestöryhminä taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan sisäisesti hyvin heterogeenisiä, ja tämän vuoksi karkeankin tason yleistämiseen liittyy pulmia. Eroja eriarvoisuuksia näiden ryhmien